

СИЛАБУС

вибіркової навчальної дисципліни
«СПЕЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ»

Шифр за навчальним планом: **ВВ2.12**
освітньої програми **Початкова освіта**
галузі знань **01 Освіта/Педагогіка**
спеціальності **013 Початкова освіта**
освітнього рівня **бакалавр**

IV курс, 8-й семестр (термін навчання 1,10)

1. Опис дисципліни

Навчальне навантаження з дисципліни		Методи навчання і форми контролю
Кількість кредитів - 3		Методи навчання: 1. За джерелом передачі інформації: <i>словесні, наочні, практичні.</i> 2. За рівнем пізнавальної активності: <i>пояснювально-ілюстративні;</i> <i>репродуктивні; дослідницькі</i> 3. За логікою розгортання змісту: <i>індуктивні, дедуктивні, традуктивні</i>
Загальна кількість годин – 90		
<i>Денна</i>	<i>Заочна</i>	
Лекції:		
12	4	
Семінарські (практичні) заняття:		
18	8	
Лабораторні заняття:		
-	-	Форми поточного контролю: модульні контрольні роботи
Самостійна робота:		
60	78	Форма підсумкового контролю: залік
Тижневе навантаження (год.)		
- аудиторне: 5 год. - самостійна робота – 10 год.		
Мова навчання - українська		

Предмет вивчення навчальної дисципліни: закономірності психічного розвитку й особливості психічної діяльності дітей і дорослих із психічними й фізичними недоліками, психічні феномени, що відбуваються за умов відхиленого від нормального розвитку під впливом несприятливих умов.

Міждисциплінарні зв'язки: освітній компонент «**Спеціальна психологія**» враховує попередню підготовку студентів із навчальних курсів: «Психологія загальна», «Вікова та педагогічна психологія з основами психодіагностики», «Педагогіка», «Корекційна педагогіка з основами інклюзивного навчання» та.

Мета і завдання навчальної дисципліни:

Метою викладання освітнього компоненту «Спеціальна психологія»: вивчення проблеми розвитку осіб з фізичними та / або психічними вадами, що визначають їх потребу в особливих умовах навчання і виховання і в особливих формах психологічного супроводу.

Основними завданнями вивчення освітнього компоненту «Спеціальна психологія»

є:

- Вивчення закономірностей і особливостей психічного розвитку дітей і дорослих з різними психічними і фізичними вадами в різних умовах, і перш за все в умовах корекційного навчання;
- Створення методів і засобів психологічної діагностики порушень розвитку;
- Розробка засобів психологічної корекції вад розвитку;
- Психологічне обґрунтування змісту і методів навчання та виховання в системі спеціальних освітніх установ;
- Психологічна оцінка ефективності змісту і методів навчання дітей з вадами розвитку в різних умовах;
- Психологічне вивчення соціальної адаптації осіб з вадами;
- Психологічна корекція дезадаптації. В даний час найбільш актуальним завданням є розробка діагностичних методик..

II. Основні результати навчання та компетентності, які формуються:

Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі початкової освіти з розумінням відповідальності за свої дії.

№	Результати навчання	Компетентності
1	ПР-01 Організувати монологічну, діалогічну та полілогічну форми спілкування з молодшими школярами, іншими учасниками освітнього процесу, представниками громади, поважаючи права людини та суспільні цінності; формувати судження, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти.	ЗК-4. Здатність працювати в команді. СК-4. Здатність управляти власними емоційними станами, налагоджувати конструктивну та партнерську взаємодію з учасниками освітнього процесу, формувати мотивацію здобувачів початкової освіти до навчання та організувати їхню пізнавальну діяльність.
2	ПР-10 Використовувати в освітній практиці різні прийоми формуального, поточного і підсумкового оцінювання навчальних досягнень здобувачів початкової освіти, прийоми диференційованого оцінювання дітей з особливими освітніми потребами.	СК-9. Здатність до різних видів оцінювання навчальних досягнень здобувачів початкової освіти на засадах компетентнісного підходу.
3.	ПР 14 Забезпечувати індивідуальний і диференційований розвиток здобувачів початкової освіти з особливими освітніми потребами відповідно до їхніх можливостей.	СК-10. Здатність до професійно-педагогічної діяльності в інклюзивному середовищі з різними категоріями дітей з особливими освітніми потребами.

4.	ПР 15 Здійснювати профілактичні заходи щодо збереження життя та фізичного й психічного здоров'я здобувачів початкової освіти, надавати їм домедичну допомогу (за потреби), планувати та реалізовувати заходи щодо попередження і протидії булінгу та різних проявів насильства чи будь-якої з форм дискримінації серед учнів початкової школи й інших учасників освітнього процесу.	СК-11. Здатність до здійснення профілактичних заходів щодо збереження життя та здоров'я учнів початкової школи, до надання їм домедичної допомоги, до протидії та попередження булінгу, різних проявів насильства.
5.	ПР 16 Використовувати основні техніки спілкування з дорослими людьми, різні форми та засоби комунікації з батьками, колегами, іншими фахівцями з метою підтримки здобувачів у освітньому процесі початкової школи, керувати педагогічним і професійним розвитком осіб та груп.	ЗК-7. Здатність діяти соціально відповідально і свідомо. СК-12. Здатність доносити до фахівців і нефахівців інформацію, ідеї, проблеми, рішення, власний досвід та аргументувати їх на засадах партнерської взаємодії в умовах початкової школи.

III. Тематичний план дисципліни

На вивчення навчальної дисципліни відводиться **3** кредити ЄКТС **90** годин.

№ з/п	Назви модулів і тем	Кількість годин (денна форма навчання)				Кількість годин (заочна форма навчання)			
		Аудиторні	Лекції	Практичні (Семинарські)	СРС	Аудиторні	Лекції	Практичні (Семинарські)	СРС
Змістовий модуль I. Спеціальна психологія як наука									
1	Тема 1.1. Загальні проблеми спеціальної психології	4	2	2	12	3	2	1	12
2	Тема 1.2. Прикладні проблеми спеціальної психології	6	2	4	12	3	2	1	16
Змістовий модуль II. Психологічна характеристика дітей з психічними порушеннями									
3	Тема 2.1. Діти з затримкою психічного розвитку. Діти з розумовою відсталістю	6	2	4	12	2		2	18
4	Тема 2.2. Діти з порушеннями слуху та зору	6	2	4	12	2		2	16
5	Тема 2.3. Діти з церебральним паралічем	8	4	4	2	2		2	16
Разом: 90 годин		30	12	18	60	12	4	8	78

IV. Зміст навчальної дисципліни за модулями і темами:

Змістовий модуль I. Спеціальна психологія як наука

Тема 1.1. Загальні проблеми спеціальної психології

Зміст теми:

Предмет, завдання і методи спеціальної психології. Загальні і специфічні закономірності психічного розвитку. Динаміка психічного розвитку в умовах недостатності функцій

Тема 1.2. Прикладні проблеми спеціальної психології

Зміст теми:

Напрями практичного застосування психологічних досліджень. Адаптація. Корекція та компенсація функцій. Психодіагностика порушень розвитку у дітей. Психологічна служба в спеціальних (корекційних) освітніх установах

Змістовий модуль II. Психологічна характеристика дітей з психічними порушеннями

Тема 2.1. Діти з затримкою психічного розвитку. Діти з розумовою відсталістю

Зміст теми:

Визначення. Причини. Класифікація. Затримка психічного розвитку в дошкільному віці. Особливості мовного розвитку. Ігрова діяльність. Сенсорно-перцептивні функції. Особливості емоційної сфери. Діти із затримкою психічного розвитку в шкільному віці. Визначення поняття. Причини порушень інтелектуального розвитку у дітей. Історія психолого-педагогічного вивчення дітей з розумовою відсталістю. Соціально-педагогічні умови життя дітей з розумовою відсталістю на сучасному етапі розвитку суспільства. Особистість розумово відсталого дитини

Тема 2.2. Діти з порушеннями слуху та зору

Зміст теми:

Сурдопсихологія як розділ спеціальної психології. Причини порушень слуху. Діти з порушеннями слуху. Предмет і завдання сурдопсихології. Методи сурдопсихології. Взаємозв'язок сурдопсихології і сурдопедагогіки. Значення сурдопсихології для інших галузей психології. Психічний розвиток глухих дітей у дошкільному віці. Психічний розвиток глухого дитини в старшому дошкільному віці. Характеристика психічного розвитку глухих дітей у шкільному віці. Жестова мова глухих. Особливості психічного розвитку слабозорючих дітей. Особливості психічного розвитку глухих дітей, що мають інші первинні порушення розвитку. Тифлопсихологія як наука про закономірності психічного розвитку сліпих та слабозорих. Вікові особливості психічного розвитку дітей з порушенням зору від дитинства до шкільного віку. Особистість і особливості її розвитку при порушеннях зору. Діяльність та увага при дефектах зору. Діяльність при порушеннях зору. Особливості пізнавальної діяльності у дітей з порушенням зору. Розвиток зорового сприйняття сліпих із залишковим зором і використання його в процесі навчання. Просторові уявлення і просторове орієнтування сліпих і слабозорих. Емоційно-вольова сфера при порушеннях зору. Особливості емоцій і почуттів у сліпих

Тема 2.3. Діти з церебральним паралічем

Зміст теми:

Визначення, етіологія, основні форми. Психічний розвиток при дитячому церебральному паралічі. Олігофренія у дітей з церебральним паралічем. Нейроонтогенетичний підхід до діагностики та корекції рухових і мовних порушень у дітей з церебральним паралічем.

V. Завдання до самостійної роботи студентів та форми контролю за їх виконанням

№	Назви модулів і тем	Зміст завдань до СРС	Форми виконання/ звітності
Змістовий модуль 1			
1	Тема 1.1. Загальні проблеми спеціальної психології	<p>Завдання 1 Складання термінологічного словника з теми.</p> <p>Завдання 2 Написати реферативне повідомлення «Етичні принципи роботи психолога».</p> <p>Завдання 2 Заповнити таблицю «Історичні етапи становлення спеціальної психології»</p>	Словник понять Реферат Таблиця
2	Тема 1.2. Прикладні проблеми спеціальної психології	<p>Завдання 1 Складання термінологічного словника з теми.</p> <p>Завдання 2. Розробити програму психологічного спостереження за дітьми з психічними відхиленнями. Визначити мету, об'єкт та предмет спостереження.</p> <p>Завдання 3. Розробити опитувальник (бесіду, анкету) щодо психологічної діагностики дітей з особливими потребами</p> <p>Завдання 4. На основі діагностування власних особистісно-професійних якостей розробити програму індивідуального професійного розвитку.</p>	Словник понять Програма спостереження Опитувальник Програма
Змістовий модуль 2			
5	Тема 2.1. Діти з затримкою психічного розвитку. Діти з розумовою відсталістю	<p>Завдання 1. Складання термінологічного словника з теми.</p> <p>Завдання 2. Скласти перелік методик діагностики дитини з розумовою відсталістю.</p> <p>Завдання 3. Скласти перелік методик діагностики дитини з затримкою психічного розвитку.</p> <p>Завдання 4. Підготувати папку з методиками психолого-педагогічної діагностики дитини з затримкою психічного розвитку та розумовою відсталістю. Папка повинна містити опис методики, інструкцію, стимульний матеріал та бланки відповідей готові для застосування.</p>	Словник понять Перелік методик Перелік методик Проект
5	Тема 2.2. Діти з порушеннями слуху та зору	<p>Завдання 1. Складання термінологічного словника з теми.</p> <p>Завдання 2. Скласти перелік методик діагностики дітей з порушеннями слуху та зору.</p> <p>Завдання 3. Створити схему психолого-педагогічної діагностики дітей з порушеннями слуху та зору. (Форма подання: у вигляді схеми, таблиці, вільного опису)</p>	Словник понять Перелік Схема, таблиця
	Тема 2.3. Діти з церебральним паралічем	<p>Завдання 1. Складання термінологічного словника з теми.</p>	Словник понять Програма

	Завдання 2. Скласти перелік методик діагностики дітей з церебральним паралічем.	
--	--	--

VI. Контроль якості знань студентів

6.1. Форми і методи поточного контролю та критерії оцінювання знань студентів[^]

Форми поточного контролю: модульні контрольні роботи.

Методи поточного контролю: усне опитування, тести, контрольні завдання репродуктивного, творчого чи дослідницького характеру.

6.2. Форми і методи підсумкового контролю та критерії оцінювання знань студентів:

Залік.

VII. Інформаційні джерела для вивчення курсу

Основні:

1. Бочелюк, В. Й. Психологія людини з обмеженими можливостями : навч. посіб. К. : Центр учбової літератури, 2011. 264 с.
2. Глоба О. П. Регіональне реабілітаційне середовище як фактор соціалізації дітей і молоді з обмеженими психофізичними можливостями: монографія. Краматорськ: ДДМА. 2011. 348с.
3. Гріньова О.М., Терещенко Л.А. Дитяча психодіагностика: навчально-методичний посібник. Вінниця: Нілан-ЛТД, 2015. 227 с.
4. Дегтяренко Т. М. Корекційно-реабілітаційна робота в спеціальних дошкільних закладах для дітей з особливими потребами: навчальний посібник. Суми : Університетська книга, 2013. 301 с
5. Єжова Т. Є. Соціальна реабілітація дітей з інвалідністю : навч. посіб. К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2011. 284 с.
6. Капська А. Й. Соціальна робота: технологічний аспект: навчальний посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2004. 352 с.
7. Карпенко Н.В. Діагностика психічного розвитку дитини в роботі педагога (вчителя, вихователя): навч. посібник. 2-е вид. К.: Каравела, 2010. 248 с.
8. Крамченко В. Психодіагностика розвитку дошкільника: ранній та молодший дошкільний вік. Х.:Ранок, 2013. 160 с.
9. Патопсихологія: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / укладач І.А.Мартинюк. Гусятин. 2006. 204 с.
10. Сербова О. В. Соціально-психологічна реабілітація дітей з порушеннями психофізичного розвитку: навчальний посібник. К: Талком, 2018. 274 с.

Додаткові:

1. Горещька О. Геронтопсихологія: навчальний посібник для ст-ів спеціальності 053 Психологія Х. : Вид-во Іванченка І. С, 2017. 210 с.
2. Колпакчи О.С. Арт-терапія: курс лекцій: навчальний посібник. Бердянськ : БДПУ, 2017. 322 с.
3. Реабілітаційний супровід навчання неповносправних дітей: методичний посібник / А. Луговський, М. Сварник, О. Падалка. Львів: Колесо, 2008. 144 с.
4. Ставицький О.О. Психологія гандикапізму. Рівне, 2011. 376 с.
5. Терлецька Л. Г. Психологія здоров'я особистості: технологія психосинтезу: навч. посіб. дл студ. ВНЗ напряму підгот. 8.040101 (магістр), спец. «Психологія особистості» К.: Слово, 2016. 152 с.
6. Терлецька Л.Г. Тілесно-орієнтований тренінг. К.: Слово, 2016. 104 с.
7. Шевцов А. Г. Методичні основи організації соціальної реабілітації дітей з інвалідністю. К.: Здоров'я, 2004. 240 с.

Інформаційні ресурси

1. <https://mon.gov.ua/ua> – сайт Міністерства освіти і науки України.
2. <https://lib.npu.edu.ua/> – бібліотека НПУ імені М.П.Драгоманова.
3. <http://dnpb.gov.ua/ua/> - Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського.
4. <http://nbuv.gov.ua/node/554> – електронні інформаційні ресурси Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського.

VIII. Інформація про викладача

Викладач	СВТУШЕНКО ІРИНА ВОЛОДИМИРІВНА
Профіль викладача на сторінці кафедри	Доцент кафедри практичної психології
Електронна адреса	i.v.yevtushenko@npu.edu.ua
Контактний телефон	м.т. 0501693751
Інформація про консультації	Консультації згідно визначеного графіку кафедри

IX. Організаційні вимоги з вивчення навчальної дисципліни

Політика щодо академічної доброчесності. Політика ВК ґрунтується на засадах Положення «Про академічну доброчесність у Національному педагогічному університеті імені М.П.Драгоманова» (<https://npu.edu.ua/nauka/antypalahiat/polozhennia-pro-vchenu-radu-2>). Викладач ознайомлює здобувача вищої освіти з правилами поведінки на заняттях, користуванням засобами електронного зв'язку, недопущенням академічного плагіату, фальсифікації, фабрикації, списування, акцентує увагу на заборону використання додаткових джерел інформації під час оцінювання знань, при використанні Інтернет ресурсів зазначається використане джерело. Під час навчання учасники освітнього процесу зобов'язані дотримуватися академічної доброчесності: етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової діяльності.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю (для осіб з особливим освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їх індивідуальних потреб і можливостей); посилання на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності.

Політика щодо відвідування. Під час вивчення ВК здобувачі вищої освіти дотримуються вимог чинного законодавства України, Статуту УДУ імені М.П. Драгоманова (<https://npu.edu.ua/images/file/conf/2014/003456.pdf>) і Правил внутрішнього розпорядку УДУ імені М.П. Драгоманова (<https://npu.edu.ua/profkom-spivrobotnykiv?view=article&id=4480&catid=337>), відвідують заняття згідно розкладу, дотримуються етичних норм поведінки.

Усі учасники освітнього процесу дотримуються загальноприйнятих моральних принципів, правил поведінки та корпоративної культури; підтримувати атмосферу доброзичливості, відповідальності, порядності й толерантності. Відвідування занять з курсу є обов'язковим за визначеним деканатом розкладом. За об'єктивних причин (лікарняний, заява) заняття може бути відпрацьованим. Атмосфера на заняттях повинна бути творчою, відкритою до конструктивної критики. Недопустимі запізнення на заняття; списування.

Політика щодо дедлайнів і перескладання. Здобувачі вищої освіти можуть здійснювати перескладання результатів навчання КК відповідно до положення «Порядок організації і проведення контролю та оцінювання знань студентів Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова», «Порядок контролю якості знань студентів НПУ імені М.П. Драгоманова», «Положення про організацію освітнього процесу у НПУ імені М.П.Драгоманова»(<https://npu.edu.ua/nmc#normatyvno-pravova-baza>).

Правила виконання завдань ВК: практичні та самостійні завдання виконуються вчасно та здаються викладачу у визначені ним терміни. Роботи, що здаються з порушенням термінів без поважних причин, оцінюються нижчою оцінкою (75% від максимальної оцінки). У разі неатестації перескладання відбувається з дозволу деканату.

Політика щодо конфліктних ситуацій. Вирішення конфліктних ситуацій у ЗВО здійснюється відповідно до «Положення про врегулювання конфліктів у НПУ імені М.П. Драгоманова» (<https://npu.edu.ua/nmc#normatyvno-pravova-baza>). Між учасниками освітнього процесу здійснюється партнерська взаємодія, толерантність і повага до кожної особистості.